

Ovttaveardásašvuohta

Olbmot leat ovttaveardásaččat lága ovddas.

Geange ii oaččo almmá dohkálaš vuodustusa haga ásaht sierra sajadahkii sohkabeali, agi, riegáanduogáža, giela, oskku, jáhku, oaivila, dearvvasvuoda, lámisvuoda dahje olbmui gullevaš eará siva vuodul.

Mánaiguin galgá meannudit dásseárvosaččat ovttaskas olmmožin, ja sii galget beassat váikkuhit iežasa guoski áččiide sin ovdáneami mielde.

Sohkabeliid dásseárvu ovddiduvvo servodaga doaimmas sihke bargoeallimis, erenomážit bálkkáin ja eará bálvalusgaskavuoda eavttuin mearridettiin, dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo.

7 §

Vuoigatvuohta eallimii
sihke persovnnalaš
friijavuhtii ja guoska-
meahttunvuhtii

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta eallimii sihke persovnnalaš friijavuhtii, guoskameahttunvuhtii ja dorvvolašvuhtii.

Geange ii oaččo dubmet jápmimii, biinnidit iige muđuige meannudit nu, ahte loavkašuhttá su olmmošárvvu.

Persovnnalaš guoskameahttunvuhtii ii oaččo seahkanit iige friijavuoda rivvet miellaválddálaččat iige almmá lágas ásahuvvon vuodustusa haga. Ráנגgáštusa, mii sisttisoallá friijavuodamassima, mearrida duopmostuollu. Eará friijavuodamassima lágalašvuoda sáhtta doalvut duopmostullui dutkanláhkai. Friijavuodas massán olbmo vuoigatvuodát dorvvastuvvojit lágain.

8 §

Rihkusvuoigatvuodalaš lágalašvuoda- prinsihppa

Geange ii oaččo atnit sivalažžan rihkkosii iige dubmet ránggáštussii dakkár dagu vuodul, mii ii leat dagu áigge lágas ásahuvvon ránggáštuvvot. Rihkkosis ii oaččo dubmet garrasut ránggáštusa go mii lea dagu áigge lágas ásahuvvon.

Johtalanluomus vuohta

Suoma riikkavuložžis ja eatnamis lágalaččat orru olgo riikkalaččas lea luomusvuohta johtalit eatnamis ja välljet ássanbáikkis.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuolgit eatnamis. Dán vuoigatvuhtii sáhttá lágain ásahit vealtameahttun ráddjehusaid riektegeavvama dahje ránggáštusa doibmiibidjama sihkkarastima dihte dahje eatnanbealuštus geatnegasvuođa deavdimá dorvvasteami dihte.

Suoma riikkavuloža ii oaččo eastit boahtimis eatnamii, ádjit eatnamis iige vuostá dáhtu luohpadit dahje sirdit eará eatnamii. Olgoriikkalačča vuoigatvuođas boahtit Supmii ja orrut eatnamis ásahuvvo lágain. Olgoriikkalačča ii oaččo ádjit, luohpadit dahje máhcahit, juos su dan dihte áitá jápminránggáštus, biinnideapmi dahje eará olmmošárvvu loavkašuhhti meannudeapmi.

10 §

Priváhtaeallima suodji

Juohkehačča priváhtaeallin, gudni ja ruoktoráfi leat dorvvastuvvon. Persovdnadieđuid suojis ásahuvvo dárkilabbot lágain.

Reivve, telefovnna ja eará luhtolaš sáni suollemasvuohta lea loavkitmeahttun.

Lágain sáhtta ásahit vuodđovuoigatvuodaid dorvvasteami dihte dahje rihkkosiid dutkama dihte vealtameahttun doaibmabijuid, mat jukset ruoktoráfi. Lágain sáhtta ásahit dasa lassin vealtameahttun ráddjehusaid sáni suollemasvuhtii rihkkosiid dutkamis, mat bidjet vára vuollái ovttaskas olbmo dahje servodaga dorvvo lašvuoda dahje ruoktoráfi, riektegeavvamis ja dorvodárkkistusas, sihke friijavuodamassima áigge.

11 §

Oskku ja oamedovddu luomusvuohta

Juohkehaččas lea oskku ja oamedovddu luomusvuohta. Oskku ja oamedovddu luomusvuhtii gullá vuoigatvuohta dovddastit ja hárjehit oskku, vuoigatvuohta ovdanbuktit jáhku ja vuoigatvuohta gullat dahje leat gulakeahtta oskkoldatovttastupmái. Geasge ii leat geatnegasvuohta oassálastit oamedovddus vuostá oskku hárjeheapmái.

12 §

Sátneluomusvuohta ja almmolašvuohta

Juohkehaččas lea sátneluomusvuohta. Sátneluomus vuhtii gullá vuoigatvuohta ovdanbuktit, almmustahttit ja vuostáváldit dieđuid, oaiviliid ja eará sániid geange ovddalgihtii easttekeahtá. Dárkilut njuolggadusat sátneluomusvuođa geavaheamis addojit lágain. Lágain sáhtá ásahit vealtameahttun ráddjehusaid govva prográmmaide mánáid suodjaleami várás.

Áččebáhpárat ja eará vurkkohusat, mat leat eiseválddi duohken, leat almmolaččat, juos daid almmolašvuohta ii leat vealtameahttun sivaiddihte lágain sierra ráddjejuvvon. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut dieđu almmolaš áččebáhpáris ja vurkkohusas.

13 §

Čoahkkanan- ja searv- vadanluomusvuohta

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lobi skáhppokeahtta ordnet čoahkkimiid ja miellačájáhusaid sihke oassálastit daidda.

Juohkehaččas lea searvvadanluomusvuohta.

Searvvadanluomusvuhtii gullá vuoigatvuohta almmá lobi haga vuođđudit searvvi, gullat dahje leat gulakeahtta searvai ja oassálastit searvvi doaimmii. Seammaláhkai lea dorvvastuvvon ámmátlaš searvvadanluomusvuohta ja luomusvuohta ordniiduvvat eará ovdduid gohcima várás.

Dárkilut njuolggadusat čoahkkananluomusvuođa ja searvvadanluomusvuođa geavaheamis addojit lágain.

14 §

Jienastan- ja váikkuhanvuoigatvuođat

Juohkehaš Suoma riikkavuložis, gii lea deavdán gávccenuppelohkái jagi, lea vuoigatvuohta jienastit stáhta válggain ja álbmotjienasteamis. Válgadohkálašvuođas stáhta válggain lea fámus, mii das sierra ásahuvvo dán vuodđolágas.

Juohkehaš Suoma riikkavuložis ja eatnamis fásta ássi olgoriikkalaččas, gii lea deavdán gávccenuppelohkái jagi, lea vuoigatvuohta jienastit gielddaválggain ja gielddalaš álbmotjienasteamis dan mielde go lágain ásahuvvo. Vuoigatvuođas muđui oassálastit gielddaid hálddahussii ásahuvvo lágain.

Almmolaš válldi bargun lea ovddidit ovttaskas olbmo vejolašvuođaid oassálastit servodaga doaibmamii ja váikkuhit su iežasa guoski mearrádusdahkamii.

15 §

Opmodatsuodji

Juohkehačča opmodat lea dorvvastuvvon.

Opmodaga bággolotnumis almmolaš dárbei dievas buhtadusa vuostá ásahuvvo lágain.

16 §

Čuvgehuslaš vuoigatvuodát

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta nuvttá vuodđooahpahussii. Oahppogeatnegasvuodas ásahuvvo lágain.

Almmolaš váldi galgá dorvvastit, dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo, juohkehažžii dásálas vejolašvuoda oažžut návccaidis ja sierra dárbbuidis mielde maddái eará go vuodđooahpahusa sihke ovddidit iežasa várehisvuoda dan eastekeahtá.

Diehtaga, dáidaga ja alimus oahpahusa friijavuohta lea dorvvastuvvon.

17 §

Vuoigatvuohta iežas gillii ja kultuvrai

Suoma riikkagielat leat suoma- ja ruotagiella.

Juohkehačča vuoigatvuohta geavahit duopmostuolus ja eará eiseválddiin áččistis iežas giela, juogo suomadahje ruo^oagiela, sihke oažžut doaimmahusgirjjis dainna gielain dorvvastuvvo lágain. Almmolaš váldi galgá fuolahit eatnama suoma- ja ruo^oagielat álbmoga čuvgehuslaš ja servodatlaš dárbbuin seammalágan vuodustusaid mielde.

Sápmelaččain álgoálbmogin sihke románain ja eará vehádatjoavkkuin lea vuoigatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežas giela ja kultuvrra. Sápmelaččaid vuoigatvuođas geavahit sámegiela eiseválddiin ásahuvvo lágain. Seavagiela geavaheaddjiid sihke lámisvuođa dihte tulkon- ja jorgalanveahki dárbbáseaddjiid vuoigatvuođat dorvvastuvvojit lágain.

18 §

Vuoigatvuohta bargui ja ealáhusluomusvuohta

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lága mielde skáhppot áigáiboađus iežas válljen bargguin, ámmáhiin dahje ealáhusain. Almmolaš váldi galgá fuolahit bargofámu suodjalusas.

Almmolaš váldi galgá ovddidit barggolašvuođa ja geahččalit dorvvastit juohkehažžii vuoigatvuođa bargui. Vuoigatvuođas barggolašvuođaskuvlemii ásahuvvo lágain.

Geange ii oaččo almmá lágalaš siva haga earuhit barggus.

19 §

Vuoigatvuohta sosiáladorvui

Juohkehaččas, gii ii bastte skáhppot olmmošárvosaš eallima gáibidan dorvvu, lea vuoigatvuohta vealtameahttun áigáibohtui ja fuolahussii.

Lágain dáhkiduvvo juohkehažžii vuoigatvuohta vuodđoáigáiboađu dorvui bargguhisvuoda, buohcuvuoda, bargonávccahisvuoda ja boarisvuoda áigge sihke máná riegádeami ja fuolaheaddji massima vuodul.

Almmolaš váldi galgá dorvvastit, dan mielde go lágain dárkilabbot ásahuvvo, juohkehažžii doarvái sosiála- ja dearvvasvuodabálvalusaid ja ovddidit álbmoga dearvvasvuoda. Almmolaš váldi galgá maddái doarjut bearraša ja eará máná fuolaheaddjiid vejolašvuodaid dorvvastit máná buorredili ja individuála šaddama.

Almmolaš válldi bargun lea ovddidit juohkehačča vuoigatvuoda vistái ja doarjut ássama iešráđálaš ordnema.

20 §

Vástu birrasis

Vástu luonddus ja dan mánggahámatvuodaš, birrasis ja kulturárbbis gullá buohkaide.

Almmolaš váldi galgá figgat dorvvastit juohkehažžii vuoigatvuoda dearvvaslaš birrasii sihke vejolašvuoda váikkuhit eallinbirrasa guoski mearrádusdahkamii.

21 §

Vuoigatvuodadorvu

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut áččis giedahallot áččáigullevaččat ja almmá áččehis ájiheami haga lága mielde doaibmaválddálaš duopmostuolus dahje eará eiseválddiin sihke vuoigatvuohta oažžut vuoigatvuodaidis ja geatnegasvuodaidis guoski mearrádusa duopmostuolu dahje eará sorjjasmeahttun láhkageavahanorgána giedahallamii.

Giedahallama almmolašvuohta sihke vuoigatvuohta cealkit iežas oaivila, oažžut vuodustallon mearrádusa ja ohcat nuppástusa, seammago eará vuoiggalaš riektegeavvama ja buori hálldahusa sihkkarastin, dorvvastuvvojit lágain.

22 §

Vuodđovuoigat-
vuodaid
dorvvasteapmi

Almmolaš váldi galgá dorvvastit vuodđovuoigatvuodaid ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama.

23 §

Vuodđovuoigatvuodát spiehkastatdili áigge

Lágain sáhtta ásahit vuodđovuoigatvuodaide dakkár gaskaboddosaš spiehkastagaid, mat leat vealtameahtumat Supmii čuohcci vearfalleheami, seammago váralašvuoda dáfus vearfalleheapmái lága mielde veardideamis leahkki, álbmoga áiti spiehkastatdili áigge, ja mat leat Suoma riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodageatnegasvuodaid mielde.